

1980-1990 YILLARI ARASINDA TÜRKİYE'DE YAPILAN İNTİHARA İLİŞKİN YAYINLARIN ÇOK YÖNLÜ DEĞERLENDİRİLMESİ

Birsen CEYHUN*

İnsanın kendini bilerek ve isteyerek yok etmesi olan intihara ilişkin yayınlar oldukça eskidir. 1897'de Emil Durkheim bu alanda ilk yayın olarak kabul edilen *Le suicide: Etude de Sociologie*'yi yayınlamıştır. Durkheim bu yapıtında yayımladığı istatistiksel bilgilerden kendini öldürmenin bireysel nedenlerden çok toplumsal nedenlerden ileri geldiği sonucunu çıkarmaktadır (1). İntihar konusunda yapılan ilk yayınlarda konu sosyolojik ve felsefi boyutu ile ele alınıp incelenmiştir. Daha sonraki yayınlarda toplum bilimcilerin yanısıra doktorların da hastaları nedeniyle intihar konusu ile ilgilendikleri görülmektedir. İntihar konusu klinik alanda yaklaşık 75 yıl önce (1918) Viyana'da Viyana Psikanaliz Enstitüsü'nün yıllık toplantısında tartışılmış fakat konuya ilişkin herhangi bir yayın yapılmamıştır (2).

Türkiye'de ise Tanzimat döneminde intiharlar roman kahramanları aracılığı ile yayınlarda ele alınmıştır. Fakat bu konuda ilk bilimsel yayın 1910 yılında yapılan bir çeviridir (3).

Ülkemizde ilk bilimsel araştırma ise 1927 yılında Cemal Zeki tarafından gerçekleştirilmiş ve kadınlarda intihara neden olan olaylar ve önleme yöntemleri tartışılmıştır (4). 1927'den 1968'e kadar geçen yaklaşık 40 yıllık süre içinde intihara ilişkin yayınlar oldukça azdır ve (yayın sayısı: 27)

çoğunluğu çeviridir. 1968'den itibaren özellikle klinik temelli araştırma yazılarının arttığı görülmektedir.

Yapılan bu çalışmada A.Ü. Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin hazırladığı "Türkiye'de İntihar Olgusu: Bibliyografya" (5) dan yararlanılarak 1980-1990 yılları arasında Türkiye'de yapılan 123 yayın taranmıştır.

Araştırmada amaç ülkemizde intihar ile ilgili olarak yapılan yayınları çeşitli yönleri ile değerlendirmek ve daha sonra yapılacak çalışmalara ışık tutmaktır.

YÖNTEM

1980-1990 yıllarında 10 yıllık süre içinde intiharı temel alan bütün yayınlar araştırma amaçlı olarak toplanmıştır. Bu süre içinde toplam yayın sayısı 123'tür. Yayınların değerlendirilmesinde:

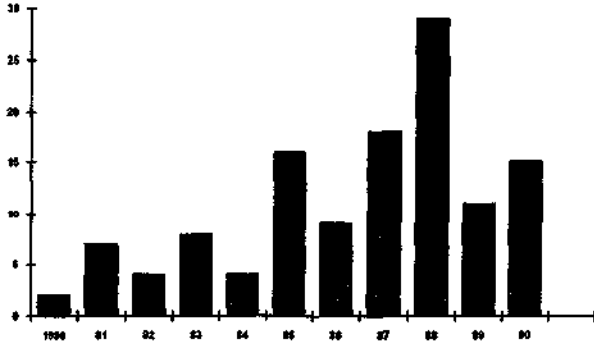
- Araştırmanın yapıldığı kurumla ilgili bilgiler,
- Araştırmayı yapan grup,
- Konu ve içerik,
- Yöntem,
- Kaynaklar temel olarak alınmıştır.

123 yayından 38 yayın tez, D.İ.E. kayıtları, kitap, yabancı yayın ve basılmamış bildiriler olduğu için değerlendirme dışı tutulmuştur. Kongre, dergi

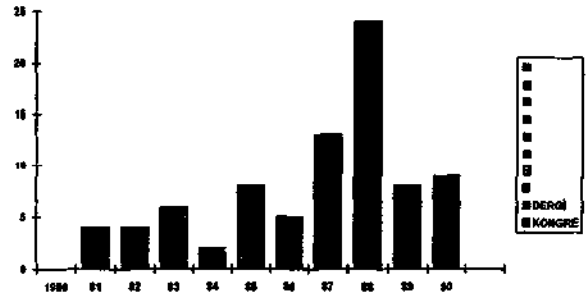
* Doç. Dr. G.Ü. Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.

Tablo 1: 1980-1990 yılları arasında intihara ilişkin yayın dağılımı.

	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	TOPLAM
%	%1.62	%5.69	%3.25	%6.50	%3.25	%13	%7.31	%14.6	%23.5	%8.94	%12.1	
YAYIN S.	2	7	4	8	4	16	9	18	29	11	15	123
KONGRE	-	1	1	2	1	5	2	5	20	2	7	46
DERGİ	-	3	3	4	1	3	3	8	4	6	2	37
YD	1	2	-	-	-	-	-	2	-	-	1	6
D.İ.E.	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1	10
GAZETE	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2
KİTAP	-	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-	4
TEZ	-	-	-	1	1	-	2	1	3	1	-	9
SEMP.	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-	4	9



Şekil 1: 1980-1990 yılları arasında yayın dağılımı.



Şekil 2: 1980-1990 Yılları arasında kongre ve dergi yayınları.

ve gazetelerde yayınlanan toplam sayı 85'tir. Basılı yayınlar toplam yayınların %70'ini oluşturmaktadır. 85 basılı yayından ulaşılabilen yayın sayısı 77'dir. Bu da basılı yayınların %91'ini temsil etmektedir. Konu bu alanda diğer araştırma bulguları dikkate alınarak tartışılacaktır. Tablo 1'de yayınların yıllara ve yayınlandıkları ve/veya sunuldukları yerlere göre dağılımı verilmiştir.

Şekil 1'de görüldüğü gibi intihara ilişkin en çok çalışma 1988'de yapılmıştır. Toplam yayınların %23.5'i bu yılda yapılmış, daha sonra 1987 (%14.6) ve 1985 (%13) yılları gelmektedir. İntihar 1985'den itibaren araştırmacıların ilgisini çekmiştir. 123 yayından 98'i (%79.6) son 5 yıllık sürede

yapılmıştır. Şekil 2'de ise basılı yayınların yayınlandıkları yerlere göre dağılımı verilmiştir.

Şekil 2'de görüldüğü gibi kongre yayınları oldukça fazladır. İntihar konusunda yapılan yayınların %37'si kongrelerde sunulmuştur. Yayınlarda kongrelerin tercih edilmesinin nedenlerinden biri kongrelerin her yıl düzenli olarak yapılması ve özellikle son yıllarda kongre kitaplarının çok kısa sürede oldukça düzenli basılması olabilir.

Yayınların yapıldıkları kurumlarla ilgili dağılımı Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Araştırmaların yapıldıkları kurumlar.

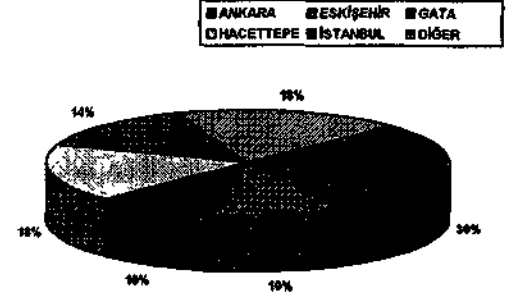
Kurum	N	%
Devlet Hastanesi		
Bakırköy Ruh Sağ. ve Hst.	7	10.7
İzmir Devlet Has.	3	4.61
Numune Psikiyatri Kliniği	4	6.15
Sigorta Hastanesi		
Ankara Hastanesi	1	1.53
Üniversiteler		
Ankara Üniversitesi		
Tıp Fak. Psikiyatri Anabilim. Dalı	14	21.5
Hukuk Fak.	1	1.53
Bursa Uludağ Üniversitesi		
Psikiyatri Anabilim Dalı	2	3.07
Cerrahpaşa Tıp Fak.		
Psikiyatri Anabilim Dalı	2	3.07
Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fak.		
Psikiyatri Anabilim Dalı	1	1.53
Çukurova Tıp Fak.		
Psikiyatri Anabilim Dalı	1	1.53
Eskişehir Anadolu Üniv. Tıp. Fak.		
Psikiyatri Anabilim Dalı	5	7.69
Gazi Ün. Tıp Fak.		
Psikiyatri Anabilim Dalı	1	1.53
Gülhane Askeri Tıp Akademisi		
Psikiyatri Anabilim Dalı	5	7.69
Hacettepe Üniversitesi		
Çocuk Ruh Sağlığı	2	3.07
Psikiyatri Anabilim Dalı	3	4.61
Sosyal Hizmetler Yüksekokulu	3	4.61
Sosyoloji	1	1.53
İstanbul Üniversitesi		
Çocuk Ruh Sağlığı Ens.	2	3.07
Edebiyat Fak.	2	3.07
Psikiyatri Anabilim Dalı	3	4.61
Selçuk Üniversitesi		
Psikiyatri Anabilim Dalı	2	3.07
TOPLAM	65	99.77

YAPILAN ARAŞTIRMALARIN KURUMLARA GÖRE DAĞILIMI

Devlet Hastaneleri



Üniversiteler



Toplam 65 yayın çeşitli kurumlar, devlet hastaneleri ve üniversiteler tarafından yapılmıştır. Geriye kalan 12 yayının 3 tanesi çeviridir ve çeviri yapan kişiler belli değildir. 2 yazı serbest meslek sahibi kişiler tarafından yazılmıştır. 7 yazı ise gazeteciler tarafından derlenmiştir. Kurumların kendi içinde dağılımına bakıldığında devlet hastanelerinin azınlıkta olduğu (Yayın sayısı=15, %23.5) üniversitelerin psikiyatri kliniklerinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Yayın sayısı= 43, %66.5). Üniversitelerde Ankara Üniversitesi Psikiyatri Kliniği intihar konusunda en çok araştırmanın yürütüldüğü kurumdur (Yayın sayısı= 14, %21.5).

Araştırmaların biçim yönünden değerlendirilmesi:

1. 10 yılda intihar konusunda yapılan toplam yayın sayısı 123 olup bunun 46'sı kongre yayını,

37'si makale, 9'u tez, 10'u sempozyum bildirisi ve 6'sı yurt dışı yayındır.

İntihar ile ilgili yayınlar 1980-1990 yılları arasında 11 kongre kitabında ve 23 dergide yayınlanmıştır.

2. Basılmış olan toplam 77 yayının 34'ünü tek yazar (%44.15), 20'sini 2 yazar, 22'sini ise 3 ve 3'ten fazla yazar yapmıştır. 1 araştırmada 6 yazar vardır. Yayınların çoğunda psikiyatrist ve psikologlar birlikte çalışmışlardır. Bunun dışında hukukçular (N=6), sosyologlar (N= 5) ve gazeteciler konuyla ilgilenmişlerdir.

Araştırmalarda biçim değerlendirmesinden sonra içerik değerlendirmesi üzerinde durulacaktır. İntihar konusunda yapılan çalışmalarda araştırılmaya çalışılan konu başlıkları Tablo 3'te verilmiştir.

Konu ve içerik açısından yapılan değerlendirmede tek bir kriterin ele alındığı çalışma sayısı 60 (%78), iki kriterin araştırıldığı çalışma sayısı 17 (%22)'dir. Konu kategorileri açısından değerlendirildiğinde intihar araştırmalarındaki temel başlıklar aşağıda verilmiştir.

Yöntem açısından bakıldığında 77 yayından 7 (%1.0)'sinde D.İ.E.'nin intihar istatistiklerinin kullanıldığı, intihar girişimlerini araştıran 34 (%44) yayında denek grubu alındığı, bu yayınların sadece 3'ünde kontrol grubu kullanıldığı görülmektedir. İki yayında da normal örneklem grubu ile çalışılmıştır. İntihar girişimleri açısından bakıldığında toplam denek sayısının en yüksek olduğu çalışma 662 kişi (453K, 209E) ile yapılmıştır (6). Normal örneklem grubunda da yapılan bir çalışmada da 759 denek kullanılmıştır (7). Araştırmanın yürütüldüğü örneklem gruplarında kadın deneklerin sayısı oldukça yüksektir. İntihar girişimleri ile yapılan 34 çalışmanın 20'sinde cinsiyet dağılımı verilmiştir. Araştırmalarda kadınların erkeklere oranı 1.5/1'dir. Bu da intihar girişimlerinin kadınlar tarafından daha fazla gerçekleştirildiği hipotezini desteklemektedir.

Tablo 3: Araştırmalardaki konu kategorileri.

Demografik	
Demografik özellikler:	7
Sosyal Araştırmalar	
Cinsiyet:	3
Yaş:	3
Beden Yapısı:	1
Yaşam Olayları:	9
Ekonomik Sorunlar:	1
Kullanılan Yöntem:	3
Klinik Araştırmalar	
Psikiyatrik Tanı:	15
Tedavi Yaklaşımı:	7
Ölçek Uyarlaması:	1
Organik Araştırmalar:	3
Kliniklerarası İşbirliği:	1
Klinik Bilgilendirme:	1
Doktor İntiharları:	1
Epidemiyolojik	
Görülme Sıklığı:	1
Araştırmalar	
Coğrafi Bölge Dağılımı:	1
Şehirlerde Dağılımı:	3
Genel	
Yasalar:	1
Homicid:	1
Tutumlar:	8
Yayın Organları	
Gazete:	3
Sanatçı:	3
Ötenazi:	1
Çocuk ve Ergen İntiharları	
Yaşam Olayları:	9
Psikiyatrik Tanı:	2
Aile Yapısı:	2
Demografik Özellikleri:	1
Testler:	1
Tutumlar:	1

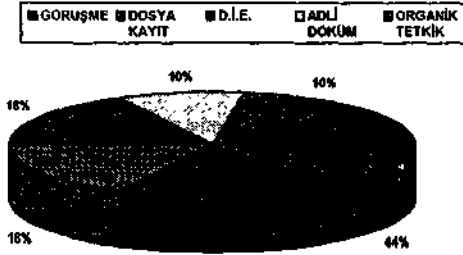
177 araştırmacının 50 tanesinde farklı araçlar kullanılmıştır (%64.93). Bunlar Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Yayınarda kullanılan araçlar.

ARAÇ	SAYI
GÖRÜŞME	18
DOSYA KAYDI	7
D.İ.E. KAYDI	7
ADLİ KAYIT	5
ORGANİK TETKİK	4

20 araştırmada ise yukarıda tanımlanan yöntemlerin dışında psikolojik testler kullanılmıştır. Bunlar Tablo 5'te verilmiştir.

ARAŞTIRMALARDA KULLANILAN ARAÇLAR.



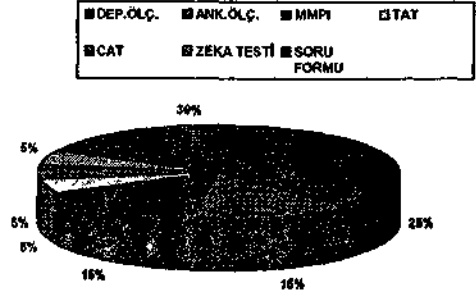
Tablo 5: Araştırmalarda kullanılan psikolojik testler.

PSİKOLOJİK TESTLER	SAYI
DEPRESYON ÖLÇEKLERİ	5
ANKSİYETE ÖLÇEKLER	3
MMPI	3
TEMATİK ALGILAMA TESTİ	1
ÇOCUKLAR İÇİN TEMATİK ALGILAMA TESTİ	1
ZEKA TESTİ	1

6 çalışmada ise araştırmacılar tarafından geliştirilen soru formları kullanılmıştır.

Yayınlar yöntem açısından bakıldığında denek gruplarının tek başına kullanıldığı sadece 3

PSİKOLOJİK TESTLER



araştırmada kontrol grubu kullanıldığı görülmektedir. Denek gruplarının tanımlanması yayınarda oldukça iyi yapılmıştır. Araştırmalarda kullanılan araçların yeterince iyi tanımlanmadığı görülmektedir. Örneğin görüşme başlığı altında nelerin üzerinde durulduğu pek çok araştırmada belirtilmemiştir. Kullanılan psikolojik testlerin bir kısmının Türk toplumu için uyarlanması yapılmadan araştırma amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Bu da araştırmaların ne derece güvenilir olduğu konusunda soru işaretleri doğurmaktadır. Yayınarda araştırmacılar tarafından geliştirilen soru listeleri de sıklıkla kullanılmıştır. Listelerin geliştirilmesinde belirlenen kriterler açık değildir ve bu listelerin hangi amaçla kullanıldığı anlatılmamıştır. Araştırmalarda belirlenen amaç ile kullanılan yöntemin uygunluğu tartışmalıdır. Burada kullanılan araçların yeterince iyi tanıtılmaması, bir neden olabilir. Yayınarda yöntemde verilen bazı araçların bulgularda kullanılmadığı dikkati çeken diğer bir noktadır. Bu araçların hangi amaçla verildiği bu nedenle anlaşılmamaktadır.

Yapılan yayınlar kaynak dağılımı açısından değerlendirildiğinde 45 araştırmada kaynak kullanıldığı görülmektedir (%58.44). Kullanılan kaynakların çoğunluğu yabancıdır. Araştırmaların 34'ünde Türkçe kaynak kullanılmıştır (%44.1) fakat bu kaynakların sayısı 3'ü geçmediği gibi oldukça da eski yıllara aittir. Yayınların bir kısmı çeviri, derleme, gazete haberi veya özet yayın olduğu için kaynak verilmemiştir.

SONUÇ

İntihar son yıllarda ülkemizde de üzerinde en fazla durulan ve araştırma yapılan konulardan biri haline gelmiştir. Yapılan yayınlarda intihar özellikle epidemiyolojik açıdan ele alınıp detaylı bir biçimde araştırılmıştır. Amaçların oldukça iyi saptandığı yayınlarda kullanılan araçlara ilişkin sorunlar dikkat çekicidir. Özellikle Türk toplumuna uyarlanmamış ölçeklerle yapılan araştırmalardan elde edilen

veriler oldukça tartışmalıdır. Bu nedenle bundan sonra yapılacak çalışmalarda uyarlanmamış ölçeklerle araştırmaların yapılması daha yararlı olabilir. Yapılan araştırmalarda intihar etmiş veya intihar girişimi olan deneklerle çalışılmıştır. Bu alanda bundan sonra yapılacak çalışmalarda farklı grupların intihar girişimi olan gruplarla karşılaştırılmasının risk gruplarının saptanması açısından oldukça yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- (1) Hançerlioğlu, D. (1977). Felsefe Ansiklopedisi. Cilt 3 İstanbul, Remzi Kitabevi.
- (2) Freud, S. (1918). Standart Edition. Vol XVII, 1917-1919. London: The Hogarth Press.
- (3) Pervale, L. (1910). "Terbiye-i Eftal, İntihar-i Eftal Tetkikat ve Tebebbuat-i Ruhi ve İçtimaiye". Çev. Faik Şevket. Tarih Mecmuası, s. 312, 1910, İstanbul.
- (4) Cemal, Z. (1927). Genç kız ve kadınlarda intihar sebepleri, korunma çareleri. Kader Mecmuası, s. 76, 1927. İstanbul.

(5) Sayıl, I. (1991) Türkiye'de İntihar Olgusu. Bibliyografya. A.Ü. Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, No:1. A.Ü. Basımevi: Ankara.

(6) Samuk, F. ve arkadaşları. (1982). Çeşitli yaş gruplarında intihar teşebbüsü nisbeti ve seçilen yaşlılar. Symposium Ocak 1. 21-28.

(7) Sayıl, I. ve arkadaşları. (1988). Toplumda İntihar Olgusuna Karşı Tutum ve İnançlar Üstüne Bir araştırma. XXIV. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi. GÜHANE Askeri Tıp Akademisi ve Askeri Tıp Fakültesi. 19-23 Eylül 1988. GATA, Ankara.